

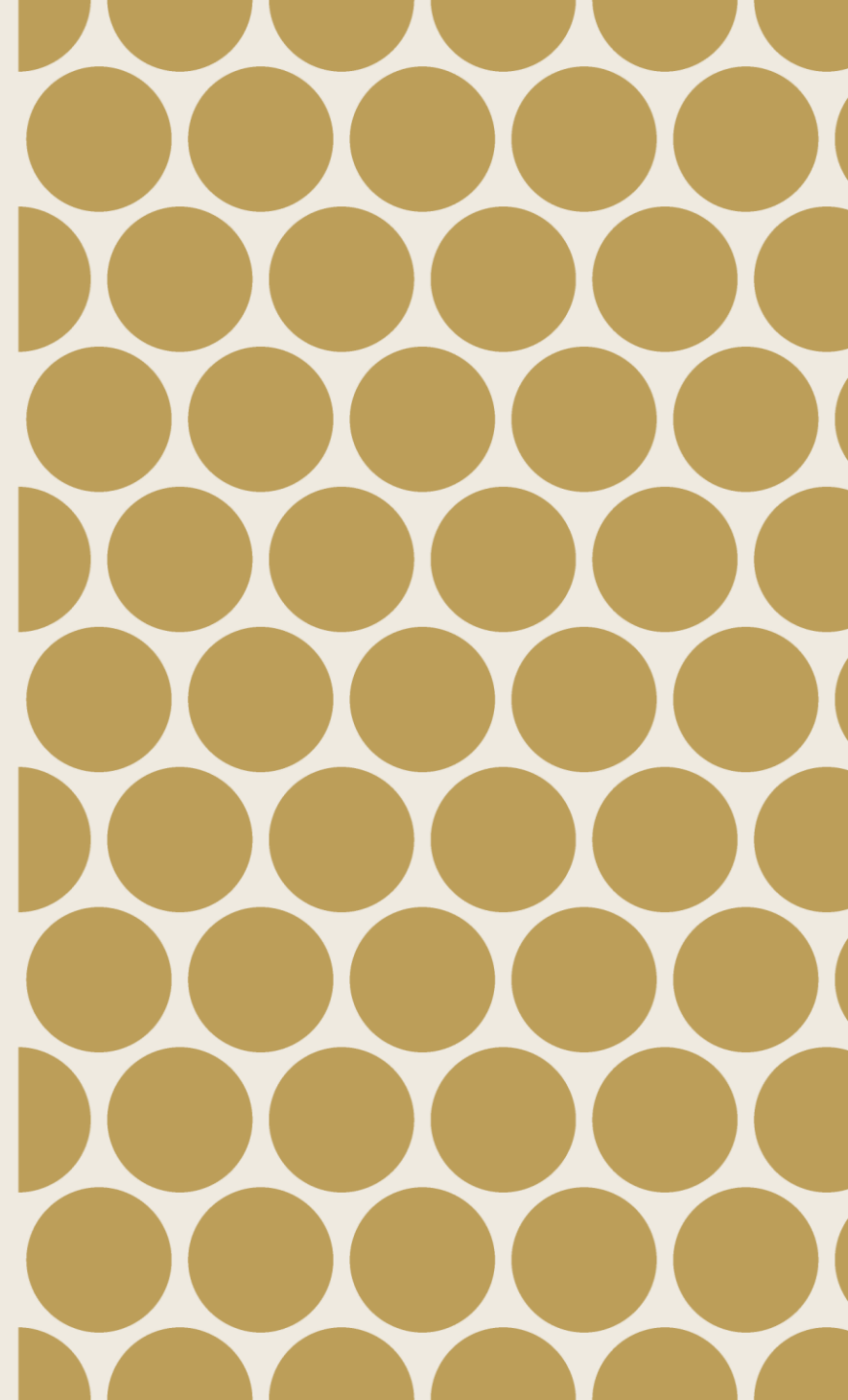

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikäääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain muuttamisesta (HE 127/2024)

Perustuslakivaliokunta 18.10.2024

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies
Sirkka Sivula, lakimies

Esityksen keskeinen sisältö

- Ympäri vuorokautisen palveluasumisen vähimmäishenkilöstömitoitusta kevennettäisiin pysyvästi 0,6 työntekijään asukasta kohti nykyisen 0,65 työntekijän sijaan vuoden 2025 alusta lähtien.
- Vähimmäishenkilöstömitoituksen nostamisesta 0,7 työntekijään vuoden 2028 alussa luovuttaisiin.
- Asiakkaiden hoidon ja huolenpidon tarpeiden vaatiessa henkilöstömitoituksen olisi oltava vähimmäismitoitusta korkeampi.
- Henkilöstömitoituksen muutos olisi mahdollista tehdä ilman Valviran päätöstä rekisteröinnin muutoksesta, jos muutos tehdään ja viedään rekisteriin vuoden 2025 aikana.

Muutoksen tarve

- Väestön ikääntymisen vuoksi palvelutarpeet kasvavat ja henkilöstön eläköityminen kiihtyy, mikä aiheuttaa pysyvän henkilöstöpulan.
- Valtiontalouden vaikean tilanteen ei ennakoida olennaisesti korjaantuvan tulevina vuosina.
- Vähimmäishenkilöstömitoituksen keventämisellä pyritään osaltaan turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon taloudellinen kestävyys ja riittävän henkilöstön saatavuus sosiaali- ja terveystaloudessa, erityisesti iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuudessa.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

- Esityksellä tavoitellaan julkisen talouden suunnitelmaan 2024-2027 verrattuna 45 miljoonan euron vuosittaista säästöä vuosille 2025-2027 ja
- 134 miljoonan euron vuosittaisia säästöjä vuodesta 2028 lähtien valtion rahoittamassa julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- Säästötavoitteen toteutuminen edellyttäisi mitoituksen laskua noin 1/3 yksiköitä.

Esityksen suhde perustuslakiin

- Vähimmäishenkilöstömitoitusta koskevan säännöksen keskeisenä tavoitteena on ollut turvata iäkkäiden henkilöiden oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveysterveystalveluihin, toteuttaa iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä varmistaa asiakas- ja potilasturvallisuutta ja hoidon laatua iäkkäiden palveluissa.
- Henkilöstömitoituksen vähimmäistasoa uudelleen arvioitaessa on otettu näiden tavoitteiden lisäksi erityisesti huomioon mahdollisuus noudattaa mitoitusta nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Mitoituksen on oltava sellainen, että rahoitusperiaatteen toteutuminen ja henkilöstön saatavuus voidaan turvata.
- Esitys parantaisi hyvinvointialueiden ja palveluyksiköiden mahdollisuuksia kohdentaa henkilöstöresursseja niihin yksiköihin, joissa sitä eniten tarvitaan. Tämä mahdollistaa palvelun yhdenvertaisen saatavuuden myös niissä yksiköissä, joissa iäkkäiden henkilöiden hoidon ja huolenpidon tarpeet ovat suuret.

Esityksen perustuslainmukaisuus

- Esityksen perustuslainmukaisuuden arvioinnin kannalta keskeisimmät säännökset ovat PL 19 §:n 1 ja 3 momentit, PL 6 § ja PL 7 § sekä perusoikeuksien turvaamista koskeva PL 22 §.
- Vähimmäishenkilöstömitoitus on osa vanhuspalvelulain säännösten kokonaisuutta, jotka kaikki yhdessä turvaavat iäkkäiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.
 - Vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentin mukaan iäkkäiden palvelujen toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Ympäri vuorokautisissa palveluissa on vanhuspalvelulain mukaan oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokauden aikoina.
 - Henkilöstömitoitus voidaan laskea vähimmäismäärään vain silloin, kun vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentin edellytykset täyttyvät. Siksi vähimmäismäärän laskulla ei ole merkittävää vaikutusta iäkkäiden henkilöiden perusoikeuksien toteutumiseen.
 - Huomioon on otettava myös vanhuspalvelulain palvelujen laatua, johtamista ja palvelujen laadun seuranta koskevat säännökset.

Yhteisvaikutukset

- STM:ssä on arvioitu vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön muutosten yhteisvaikutuksia eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.
- Oikeuskansleri pyysi lisäämään hallituksen esitykseen maininnan perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämisestä muiden nyt ehdotettavien tai vastikään säädettyjen leikkausten yhteisvaikutusten vuoksi.
- Ympäri vuorokautinen palveluasuminen sisältää iäkkään henkilön tarvitseman hoidon ja huolenpidon, myös vaativan ammatillisen hoidon. Siksi esimerkiksi muutokset hoitotakuuseen tai päivystyspalvelujen keskittäminen eivät kaikilta osin vaikuta ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaisiin.
- Tällä esityksellä ei ole vaikutusta iäkkäiden henkilöiden toimeentuloon tai asiakasmaksuihin. Eläkkeensaajan asumistuen muutokset eivät välttämättä vaikuta ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden käytettävissä olevien tulojen määrään.
- Lääkekorvausten omavastuuosuuksien korotukset vaikuttavat alentavasti ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksuihin, mikä vähentää korotusten vaikutusta toimeentuloon.